

phenomenon' as the strong decline in the 1930s were caused by environmental factors stressing the plants's metabolism to its limits. Part 4 is mostly of interest for biologists. It contain papers dealing with structural dynamics and trophic supplies. In general the print, figures and photos are of high quality. It is therefore surprising that the Springer-Verlag has left 10 pages blank in chapter 13 and 2 pages blank in chapter 14. This renders these two contributions on benthic communities of no use. Altogether, however, this volume deserves a place on library shelves where it may serve as a good introduction for more specialized individual papers because most of the contributions are written as reviews and they have long lists of references.

Christian Christiansen

Rainforest ecosystems of East Kalimantan - El Niño, drought, fire, and human impacts. E. Guhardja et al., red. Tokyo/New York, Springer 2000. (Ecological Studies, 140). XXVIII, 330 s., ill., maps, 25 cm. GBP 72,50.

Denne samling af artikler er resultatet af et 15 årigt japansk-indonesisk forskningsprojekt som siden 1985 har fokuseret på samspillet mellem El Niño Southern Oscillation (ENSO), tørke, skovbrande og arealanvendelse i Øst Kalimantan, Indonesien. Bogen indeholder 28 artikler ordnet i en introducerende del og fire tematiske dele med fokus på jordbundsforhold og menneskelig aktivitet, virkning af tørke og brand på skovøkosystemer, virkning af menneskelig aktivitet på skovøkosystemer, og rehabiliteringsteknikker og begrænsninger for bæredygtig skovforvaltning. Bogens styrke er præsentationen af et meget omfattende datamateriale fra samme region, hvilket giver læseren en bred forståelse for økologien og virkninger af forskellige typer arealanvendelse på miljøet i et tropisk regnskovsområde. Desværre er mange af de enkelte artikler ikke specielt gode af forskellige årsager: en væsentlig del af data bidrager ikke med ret meget ny viden, konklusioner er ikke i tråd med præsenterede data, data er ikke altid analyseret i forhold til eksisterende viden, og en del af artiklerne har temmelig mange trykfejl og et dårligt sprog som besværliggør læsningen. Introduktionsartiklerne giver et udmærket overblik over området, især artikel 3 hvor virkningerne af de to store skovbrande i 1982/83 og 1997/98 på skoven behandles. Del 2 indledes med en spændende artikel, hvor det vises at jordfertilitet under områder dækket af Imperata græs og sekundær skov er højere end under primær skov. Artikel 6 er derimod et kedeligt eksempel på at et spændende datamateriale misfortolkes. Jordbundsændringer som følge af forskellig brak længder på hhv. 1, 3, 15 og 30 år analyseres, og det konkluderes at det er

nødvendigt med 30 års brak for at opbygge jordproduktiviteten. Data viser imidlertid at indholdet af de fleste næringsstoffer i jorden er højere efter kortere brak, og artiklen beviser ikke at det er nødvendigt at 'oplagre' næringsstoffer i vegetationen i hele 30 år. Artikel 7-8 beskriver specielle jordbundstyper i området, mens artiklerne 9-14 udmærket gennemgår forskellige virkninger af tørke og brand på vegetationen, dog uden at bidrage med store nyheder. Artikel 15 og 27 er et forsøg på at integrere socioøkonomiske vinkler på problemstillingerne, men de kommer til at virke lidt malplacerede i den lange række af økologiske studier og omhandler i øvrigt et andet geografisk område. De teoretiske overvejelser om landbrugsintensivering og 'potentiel befolkningstæthed' i artikel 15 er ret banale og ubehjælpeligt formidlet, og det noget mere nuancerede syn på flyttemarksbrug i disse artikler er desværre slet ikke reflekteret i de øvrige. Artikel 16-20 giver igen interessante oplysninger fra lokalområdet, men uden større overraskelser, og de sidste kapitler giver ganske brugbare evalueringer af teknikker til forbedret skovrejsning (mycorrhiza inokulering, udtynding, sygdomsbekæmpelse, m.v.). Endelig opsummerer artikel 28 på udmærket vis bogens resultater, dog med gentagelse af de uheldige konklusioner. Bogen fremstår primært som et godt værktøj for personer med interesse for økologien i Øst Kalimantan. Desuden er de mange metodiske overvejelser relevante og brugbare. Derimod synes relativt få af de mange resultater at være af bredere videnskabelig interesse, udover som verificering af eksisterende viden.

Ole Mertz

M. Mortimore & W. M. Adams: Working the Sahel. London, Routledge, 1999. XIV, 226 s., ill. 25 cm. GBP 55,-.

I det opsummerende afsnit skriver Mortimore & Adams 'To take an unfashionably optimistic view of the current management of the Sahelian environment and its future is not to deny the evidence that exists for degradation, nor to underrate the poverty that confines most of its inhabitants to levels of living that are unacceptable on grounds of natural justice. But to ignore the propensities of Sahelian systems to cope with variability both in the short and in the longer term is to deny them a future, except perhaps as passive recipients of improbably massive aid'. Dette citat spejler på glimrende vis bogens hovedpointe: at det er væsentligt at se hinsides de sædvanlige opfattelser af, hvorledes menneskets dyrkning af jorden i Sahel påvirker miljøet. Forfatterne er kendte for deres langvarige og gennemgribende undersøgelser af landbrugssystemerne i den nordlige del af Nigeria, hvoraf enkelte dele tidligere har dannet grundlag

for artikler i videnskabelige tidsskrifter. I bogen mere rummelige format er der plads til at præsentere det righoldige empiriske materiale, som redegør i detaljer for landmandens forvaltning af de lokale ressourcer på brugsniveau. De konkrete cases præsenteres gennem beskrivelser af deres biofysiske og landskabsmæssige kontekst, men også - og ikke mindre væsentligt - gennem beskrivelser af de socio-økonomiske og kulturelle forhold, som karakteriserer dem. På denne baggrund udfoldes en omhyggelig diskussion af, hvordan bøndernes udnyttelse af de lokale ressourcer er præget af en udpræget fleksibilitet, tilpasningsevne og diversitet. Disse egenskaber er væsentlige midler til at tilpasse sig de stærkt variable forudsætninger for at drive landbrug, som bønderne er konfronteret med i ørkenens randzone. Men de er også en væsentlig indgang til at forstå, hvorfor det kan lykkes at drive landbrug, som mod gældende fordomme faktisk ikke nedslider naturgrundlaget i den hast og i det omfang som det ofte fremstilles. Bogen fortjener at blive læst for sit nuancerede bidrag til menneske-miljø debatten og for sit konkrete empiriske eksempel materiale.

Anette Reenberg

M. Mainquet: Aridity - droughts and human development. Berlin, Springer, 1999. IX, 302 s., ill. 25 cm. GBP 57,50.

Denne bog sætter fokus på de aride zoners økosystemer. Den er forfattet af en kendt fransk geograf, som bla har gjort sig aktivt gældende i FN-systemet, ikke mindst i relation til UNEPs ørkenudbredningsaktiviteter. Bogen er oprindelig udgivet på fransk, hvor den modtog en pris fra det Geografiske Selskab i 1996. Denne engelske oversættelse argumenteres i forordet med, at situationen i klodens aride zoner til stadighed forværres. Der er derfor fortsat, ifølge forfatteren, behov for at fokusere på de klassiske spørgsmål vedrørende sammenhængen mellem tørke, degradering og menneskelig aktivitet. Det er især de biofysiske forhold, der behandles, og bogen kommer vidt omkring i de forskellige relevante temaer, omend der ikke er tale om et lærebogspræget værk. I den første del behandles jordbunds- og vegetationsforhold set i relation til begreberne tørke og ariditet. I anden del behandles aeoliske og hydrologiske processer i det aride landskab. Vand og vind er ligeledes i centrum i bogens tredje del, som dels belyser, hvorledes mennesket har håndteret knapheden på vand til at opretholde livet gennem husdyrbrug og agerbrug, og dels belyser, hvordan man kan modvirke vinderosion på forskellig vis. Endelig behandler bogens sidste hovedafsnit de udviklings- og udnyttelsesmæssige perspektiver for de aride regioner. Selv om der således i princippet lægges an til

en meget bred og tværfaglig karakteristik af degraderingsprocesserne i de aride zoner, ligger hovedvægten udpræget på de biofysiske sider af problemstillingen. Diskussionen af det regionale udviklingspotentiale, som slås an som et vigtigt tema i forordet får aldrig rigtigt lov til at udfoldes, men det ville også være ambitiøst at spænde så vidt i et enkelt bind, hvis de øvrige dele skulle bibeholdes. Det lancerede syn på degraderingsprocesserne og deres omfang ligger tæt op af den opfattelse, som tegner de internationale bistandsorganisationers karakteristik af situationen. Man savner med andre ord en lidt tydeligere understregning af det sidste årtiers faglige debat og dennes forsøg på at sætte spørgsmålstejn ved de 'veletablerede myter', som ofte er funderet på et lidt tyndt empirisk grundlag. Bogen kommer vidt omkring og refererer til en rig og lang litteraturliste, der har rødder i såvel engelsk- som fransksproget litteratur.

Anette Reenberg

Don, Mitchell: Cultural geography - a critical introduction. Blackwell, Malden, Mass, 2000. XXI, 325 s., ill. 25 cm. GBP 15,99.

Dette er en lærebog med mange spændende og nytænkende kapitler, men også nogle, der virker en smule trivielle; fordi de nu engang skal med. Dette er en slags radikal kulturgeografi i anglo-amerikansk forstand, altså en gren af Human Geography, så afdelingernes titler siger måske noget om synsvinklerne: The politics of culture, the political landscape, og cultural politics. De indledende afsnit tager udgangspunkt i en diskussion af den amerikanske udvikling, blandt andet med Sauer og Zielinsky, hvis 'Cultural geography of the US' forsøgte ved hjælp af en opfattelse af 'superorganicisme' at vise en sammenhængende amerikansk kultur, som i realiteten er svær at få øje på. Det er vel mere en mosaik af meget forskellige kulturer. Den teoretiske basis for den traditionelle kulturelle geografi påvises at være svag og mangelfuld. Og relevansen af de traditionelt diskuterede enner, eksempelvis forskellige staldtypers udbredelse i Pennsylvania, angribes og kaldes esoteriske. Peter Jackson's og Dennis Cosgrove's forsøg på at give disciplinen et nyt indhold diskuteres. Diskussionen burde være interessant for den 'danske tradition' i fx landskabsanalysen, som har været præget af at finde 'staldtyper', mønstre og regulariteter. Med andre ord den form for beton-positivisme, som helst bevæger sig på overfladen, og afskyr Cosgroves begreber: power, dominance and control of space and culture. Som det siges på p. 141, så reificerer (tingsliggør) landskabet den landskabet den 'naturlige' sociale orden, ligesom kultur gør det. Landskabet fungerer som et sted for social integration,